

НОВІ ВИМІРИ СПОРТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ: ПРО ШКОДУ СИСТЕМІ РОСІЙСЬКОГО СПОРТУ

Приходько В. В.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики спортивної підготовки
Навчально-науковий інститут
«Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту»
Українського державного університету науки і технологій
вул. Ламана, 2-А, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0001-6980-1402
komandaodi@ukr.net*

Долбишева Н. Г.

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор,
декан факультету фізичної культури і спорту
Навчально-науковий інститут
«Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту»
Українського державного університету науки і технологій
вул. Ламана, 2-А, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0002-7306-9194*

Конох А. П.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-4283-9317
konoch105@ukr.net*

Маковецька Н. В.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-3735-2205
natalia.v.mak@gmail.com*

Конох А. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-9719-0418
konoh92@gmail.com*

Ключові слова: *спортивна дипломатія, вплив на розвиток спорту в Росії, зменшення уваги до розвитку спорту, зменшення масовості в заняттях.*

У статті розглянуто результати впливу спортивної дипломатії України на стан спорту в Росії під час її війни проти України, що розкриті слабо. Звідси потреба розроблення концепцій відповідних розвідок та їх перевірки у процесі пошукових досліджень. Визначено й узагальнено дані про здобутки спортивної дипломатії України, зосередивши увагу головню на втратах для системи спорту в Росії під час війни та в перспективі. Використані такі методи дослідження: вивчення і узагальнення даних літератури й інформації з інтернету, абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, а також опитування експертів за допомогою анкетування. Результати наукового дослідження свідчать, що всі учасники, які брали участь в опитуванні, погодились, що неучасть спортсменів Росії в міжнародних змаганнях зменшує увагу керівництва країни до спорту: «Так, згоден» – 61,7%, «Скоріше згоден» – 11,8%, інші варіанти зібрали 26,5%. Неучасть спортсменів Росії в міжнародних змаганнях і економічні негаразди негативно впливають на створення сучасної спортивної бази: «Так, згоден» – 61,8%, «Скоріше згоден» – 20,6%. Вказане негативно впливає й на масовість участі в заняттях спортом: «Так, згоден» – 64,7%, «Скоріше згоден» – 23,5%, «Скоріше не згоден» і «Ні, не згоден» – по 5,9%. Окрім того, вказане зменшує інтерес частини населення до внутрішньоросійських змагань: «Так, згоден» – 58,9%, «Скоріше згоден» – 23,4% (разом 82,3%). Вивчені потреба й різноманітні наслідки зусиль України у сфері спортивної дипломатії в умовах воєнних дій. Так, жоден із 34 опитаних тренерів не обрав варіант «Ні, не згоден» щодо необхідності зосередити значну увагу Міністерства молоді та спорту України й національних федерацій на прикладах підтримки спортсменами Росії розпочатої війни (85,3% обрали варіанти «Так, згоден» і «Скоріше згоден»). Тренери погодились, що спортивна дипломатія України під час війни шкодить Росії у справах Міжнародного олімпійського комітету та міжнародних федерацій з видів спорту. Щодо оцінки твердження про те, що спортивна дипломатія України зводить до мінімуму олімпійські види спорту, у яких спортсмени Росії можуть виступати на міжнародних змаганнях: «Так, згоден» відповіли 82,4% тренерів, 17,6% дали відповідь «Скоріше згоден». Підтверджено теоретичні положення про важливість і дієвість спортивної дипломатії України під час війни, розпочатої Росією. Отримані відомості про втрати власне для всієї системи російського спорту як ще один результат застосування засобів спортивної дипломатії.

NEW DIMENSIONS OF UKRAINIAN SPORTS DIPLOMACY: ON THE HARM TO THE RUSSIAN SPORTS SYSTEM

Prykhodko V. V.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Theory and Methods of Sports Training
Educational and Scientific Institute of Physical Culture and Sports
of Ukrainian State University of Science and Technologies
Lamana str., 2-A, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6980-1402
komandaodi@ukr.net*

Dolbysheva N. G.

*Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Professor,
Dean of the Faculty of Physical Culture and Sports
Educational and Scientific Institute of Physical Culture and Sports
of Ukrainian State University of Science and Technologies
Lamana str., 2-A, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0002-7306-9194
nindolb@ukr.net*

Konokh A. P.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Theory and Methods of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4283-9317
konoch105@ukr.net*

Makovetska N. V.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Tourism, Recreation and Hotel and Restaurant Business
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3735-2205
natalia.v.mak@gmail.com*

Konokh A. A.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Tourism, Recreation
and Hotel and Restaurant Business
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9719-0418
konoh92@gmail.com*

Key words: *sports diplomacy, influence on development of sports in Russia, decreasing attention to development of sports, decreasing mass participation in classes.*

The results of the impact of sports diplomacy of Ukraine on the state of sports in Russia during its war against Ukraine are poorly disclosed. Hence the need to develop concepts of relevant intelligence and their verification in the course of exploratory research. The purpose of the study is to study and summarize data on the achievements of sports diplomacy of Ukraine, focusing mainly on losses for the sports system in Russia during the war and in the future. The research methods used: study and generalization of literature and information from the Internet, abstraction, analysis and synthesis, induction and deduction, as well as interviewing experts in the form of questionnaires.

The results show that the respondents agreed that the non-participation of Russian athletes in international competitions reduces the attention of the country's leadership to sports: "Yes, agree" – 61,7%, "Rather agree" – 11,8%, other options were collected by 26,5%. The non-participation of Russian athletes in international competitions and economic hardships negatively affect the creation of a modern sports base: "Yes, agree" – 61,8%, "Rather agree" – 20,6%. This negatively affects the mass participation in sports: "Yes, agree" answered 64,7%, "Rather agree" – 23,5%, "Rather disagree"

and “No, disagree” – 5,9% each. In addition, this reduces the interest of part of the population in domestic Russian competitions: “Yes, agree” answered 58,9%, “Rather agree” answered 23,4% (total 82,3%). The need and various consequences of Ukraine’s efforts in the field of sports diplomacy in the context of military operations are studied. Thus, none of the 34 coaches surveyed chose the option “No, disagree” regarding the need to focus significant attention of the Ministry of Youth and Sports of Ukraine and national federations on examples of Russian athletes’ support for the war that has begun (85,3% chose the options “Yes, agree” and “Rather agree”). The coaches surveyed agreed that Ukraine’s sports diplomacy during the war harms Russia in the affairs of the International Olympic Committee and international sports federations. Regarding the assessment of the statement that Ukraine’s sports diplomacy minimizes the Olympic sports in which Russian athletes can compete at international competitions: 82,4% of coaches answered “Yes, agree” and 17,6% were “Rather agree”. The theoretical propositions about the importance and effectiveness of sports diplomacy of Ukraine during the war started by Russia are confirmed. Information about losses for the entire system of Russian sports is obtained as another result of the use of sports diplomacy tools.

Постановка проблеми. Війна, розпочата Росією проти України, загострила тему впливу нашої країни на міжнародній арені. Поміж багатьох важливих напрямів суттєво зросло значення дипломатичних зусиль, зокрема й ролі спортивної дипломатії. Після початку воєнних дій Уряд України, спортивні організації і навіть окремі небайдужі особи, якими є журналісти, зосередили зусилля на зменшенні потуги російської пропаганди в царині спорту, присутності спортсменів цієї країни на різних міжнародних змаганнях. Це завдало потужний удар як по політичному впливу, так і по спорту в Росії.

Під спортивною дипломатією зазвичай розуміють спосіб дипломатії, що сприяє здійсненню зовнішньої політики держави й спрямований на підвищення ролі й авторитету держави на міжнародній арені, посиленню її взаємозв’язків з державами, що здійснюється офіційною і неофіційною діяльністю державних і недержавних органів, а також їхніх спортивних представників у проведенні, організації та участі у спортивних заходах міжнародного значення.

У практиці міжнародного спорту загалом і олімпійського руху зокрема є чимало прикладів, як спорт ставав інструментом формування позитивного сприйняття окремої країни на міжнародній арені, надання їй підтримки у процесі розв’язання складних зовнішньополітичних проблем. Тому сучасні держави вже використовували й продовжують використовувати спорт як інструмент «м’якої сили», політичного впливу на міжнародне співтовариство.

Проте результати впливу спортивної дипломатії на стан спорту в Росії під час її війни проти України розкрито не досить. Майже повністю відсутні відомості про вплив спортивної дипломатії

України під час воєнних дій на стан спорту в Росії та його перспективи. Це свідчить про потребу розроблення відповідних концепцій розвідок та їх перевірки у процесі пошукових досліджень.

Тему спортивної дипломатії, її значення і перспективи для України вивчали А. Більченко [1], Н. Боголюбowa [2], І. Грідіна та Д. Куц [3], С. Дімуродов і Ш. Мирсоатова [4], Я. Корабльова [5], М. Gomichon [18] та інші.

Зауважимо, що у 2021 р. Міністерство закордонних справ України розробило Стратегію публічної дипломатії на 2021–2025 рр., згідно з якою одне з головних завдань – покращення іміджу України на міжнародній арені, зокрема через спортивну дипломатію. У Стратегії виділені основні виміри роботи суб’єктів публічної дипломатії у сфері спортивної дипломатії. Зокрема це сприяння зростанню кількості представництв України в міжнародних спортивних організаціях і асоціаціях, популяризація спортивних досягнень українських спортсменів і спортсменок, сприяння проведенню спільних спортивних заходів, навчально-тренувальних зборів і виставок, просування держави як місця проведення міжнародних змагань, популяризація України як країни із широкими інвестиційними можливостями у спортивній галузі, використання спорту для популяризації успіхів України у сфері гендерної рівності, безбар’єрності, інклюзивності та здорового способу життя [5, с. 15].

У реалізації всього поданого передбачалась тісна співпраця закордонних дипломатичних установ з Міністерством молоді та спорту України (далі – Мінмолодьспорту), спортивними федераціями, Національним олімпійським комітетом (далі – НОК) і міжнародними спортивними організаціями.

Спортивна дипломатія не заміняє класичну дипломатію, але вона стає поштовхом у розквіті дипломатичних відносин і міжнародного права. Вона є продуктивним елементом розвитку дипломатії, хоча може й випереджати її, створювати нові обставини для обговорення чи вирішення проблем [5, с. 3].

Що ж до більш розгорнутої суті поняття «спортивна дипломатія», то можна зазначити таке. Чітке визначення поняття поки не сформульоване, адже важко охопити його комплексність. А саме масштаби проблем, які воно охоплює, кількість суб'єктів, зацікавлених і залучених до цієї діяльності, і різні засоби, якими воно оперує. Стверджується, що спорт і дипломатія означають публічні види діяльності, водночас виділяють спорт, який є популярною сферою сучасності. А тому спорт і дипломатія – це гра з дотриманням такого. Серед іншого, положення “fair play” (чесна гра, повага до суперника, повага до регламентів і рішень суддів); традицій, протоколу й етикету (відкриття та закриття ігор, суддівство, правила проведення таких ігор тощо); рангу та звань; повага до рішень та угод (у спорті тренерів, суддів, у дипломатії – глав держав, делегацій) і обов'язковість їх виконання. Спортсмен і дипломат – суб'єкти, які «грають у команді», тому на свій ризик мають право здійснювати неординарні прийоми [3, с. 178].

Окремі автори все ж пропонують визначення спортивної дипломатії. Спортивна дипломатія – це офіційна й неофіційна діяльність держав, урядів, спеціальних зовнішньополітичних органів зі здійснення завдань зовнішньої політики держави через організацію та проведення міжнародних спортивних заходів за участю команд, спортсменів, тренерів та їхніх досягнень.

У практиці міжнародного спорту й олімпійського руху є чимало прикладів того, як спорт ставав інструментом формування позитивного сприйняття країни на міжнародній арені, надання їй підтримки у процесі розв'язання складних зовнішньополітичних проблем. Тому сучасні держави використовували й продовжують використовувати спорт як інструмент «м'якої сили», політичного впливу на міжнародне співтовариство [16, с. 154].

Так, спортивна дипломатія сприяла формуванню привабливого образу України під час футбольного Євро-2012. Серед тих, хто відвідав Україну, було проведено опитування, згідно з яким більше 80% уперше були в Україні, але більше третини побажали приїхати знову. Майже 53% відповіли, що після приїзду на Євро-2012 їхні враження щодо України значно покращилися [9].

На сучасному етапі спортивна дипломатія України поки перебуває у стадії формування. Встановлюються перспективи її розвитку, можливості

використання потенціалу для поліпшення іміджу країни та підвищення її міжнародного авторитету, глибшого використання ресурсів м'якої сили.

«Спортивна дипломатія» – новий термін, який описує стару практику: унікальної сили спорту зближувати людей, нації та спільноти через спільну любов до спорту. Починають з'являтися чотири різні чіткі теоретичні основи: традиційна спортивна дипломатія, нова спортивна дипломатія, спорт як дипломатія та спортивна антидипломатія, прикладом якої слугує Росія [13, с. 13]. Завдяки цим новим структурам складний ландшафт, де спорт, політика та дипломатія перетинаються, стає більш ясним, як і пастки використання спорту як інструменту роз'єднання людей недержавними акторами та державами.

Як бачимо, спорт і дипломатія гібридизуються, увага сучасних зовнішньополітичних концепцій фокусується на тому, як і чому уряди мають використовувати спортивні ресурси, щоб підкріплювати успіх традиційної дипломатії. Як вважають сучасні дослідники дипломатичної галузі, там, де «незграбна машина» компетентної дипломатії не впорається, треба закликати м'яку силу гнучкої та адаптивної неофіційної дипломатії [16, с. 154].

Проте фактично не досліджуваним науковцями залишається вплив спортивної дипломатії на систему спорту у ворожій Росії під час розпочатої нею широкомасштабної війни проти України. Не виділені втрати державної влади й суспільства Росії, які стосуються системи спорту цієї країни. Не показані втрати, які свідчать про послаблення спорту в Росії під час війни. Тож мають бути теоретично обгрунтовані й експериментально перевірені підходи до вивчення системи спорту в Росії під час війни й у перспективі.

Мета статті – вивчити й узагальнити дані про особливості та здобутки спортивної дипломатії України, зосередивши увагу головню на втратах для системи спорту в Росії під час війни та в перспективі.

Виклад основного матеріалу. Перший блок тверджень в анкеті стосувався можливості негативного впливу спортивної дипломатії України на розвиток спорту в Росії.

Спочатку було запропоновано виказати ставлення до твердження, що спортивна дипломатія України під час війни шкодить Росії в її відносинах з Міжнародним олімпійським комітетом (далі – МОК) і міжнародними федераціями.

Усі 100% тренерів погодились з тим, що спортивна дипломатія України під час війни шкодить Росії у справах МОК та міжнародних федерацій з видів спорту. 9 березня 2025 р. відбулась нарада за участі президента Національного олімпійського комітету України, окремих членів виконкому НОК України та представників усеукраїнських федерацій.

їнських федерацій з олімпійських видів спорту, яка розглянула звернення федерацій щодо формування єдиної позиції олімпійського руху України в питанні недопущення спортсменів РФ і РБ до міжнародних змагань. У результаті обговорення зазначеного питання національні федерації з олімпійських видів спорту уклали звернення до МОК з вимогою залишити чинною рекомендацію виконкому Міжнародного олімпійського комітету від 28 лютого 2022 р. щодо недопуску спортсменів Росії та Білорусі до міжнародних змагань до завершення збройної агресії в Україні. «У нинішніх надскладних умовах воєнної агресії Російської Федерації ми всі разом продовжуємо робити все можливе, щоби захистити національні інтереси й інтереси нашої олімпійської родини. Тримаємо наш фронт і робимо все для того, щоб спортсменів РФ та РБ не допустили до міжнародних змагань у будь-якому статусі, навіть у нейтральному», – зазначив під час засідання міністр молоді та спорту України, президент НОК України Вадим Гутцайт [15].

У зверненні українська сторона наголошує, що в умовах збройної агресії Росії проти України, що триває, яку підтримує Білорусь, представники держав-агресорок не повинні допускатися до міжнародних спортивних змагань у будь-якому статусі. Особливе обурення викликає цинічна участь у змаганнях спортсменів, які є не просто атлетами, а активними пособниками злочинного режиму, що пропагують війну.

Україна підкреслює, що допуск цих осіб до змагань є прямим порушенням рекомендацій МОК від 28 березня 2023 р., які забороняють надання «нейтрального» статусу спортсменам, які є членами військових структур або беруть участь у пропагандистських заходах. Дозвіл на їхню участь є глузуванням над принципами олімпізму й міжнародного права [14].

У листі президент НОК України Вадим Гутцайт, міністр молоді та спорту України Матвій Бідний і президент Федерації каное України Ігор Слівінський закликають до рішучих дій: ретельно перевірити надані факти та негайно вжити заходів для повного відсторонення цих спортсменів від участі в чемпіонаті світу. НОК України ще раз наголошує на незмінній позиції України: доки триває війна проти нашої держави, спортсмени, які підтримують агресію діями чи словами або є частиною військових структур, не можуть брати участі в міжнародних змаганнях у будь-якому статусі [14].

Українські олімпійські спортсмени взяли участь у записі звернення до Міжнародного олімпійського комітету із закликом не допускати російських і білоруських спортсменів до змагань, зокрема Олімпійських ігор 2024 р. Відео вийшло

на тлі намірів МОК повернути росіян і білорусів до змагань на умовах нейтралітету, що були розкритиковані Україною та її союзниками. Водночас президент МОК Томас Бах наполягав на усуненні всіх атлетів РФ та Білорусі, включно з тими, хто не підтримує війну в Україні. Відео за участю олімпійців було створено за сприяння Міністерства закордонних справ України й телекомпанії 1+1 Media. Участь, серед інших, взяли олімпійські чемпіони Ольга Харлан (фехтування), Олег Верняєв (спортивна гімнастика) і Жан Беленюк (греко-римська боротьба), чемпіонка Європи з легкої атлетики Марина Бех-Романчук і скелетоніст Владислав Гераскевич [8].

Адже навіть за дотримання формальних вимог спортсмени, які живуть і тренуються в Росії чи Білорусі, сплачують податки, користуються державною інфраструктурою і працюють із тренерами, часто пов'язаними із системою, що підтримує агресію. Це робить їх частиною економіки та пропаганди країни-агресорки, тобто не «нейтральними». І все це тоді, коли українські спортсмени тренуються в бомбосховищах і ночами не сплять через тривоги [19].

Тож, звертаючись до наступного твердження, а саме, що спортивна дипломатія під час війни зводить до мінімуму олімпійські види спорту, у яких спортсмени Росії можуть виступати на міжнародних змаганнях, вкажемо на такі результати опитування. «Так, згоден» відповіли 82,4% тренерів, 17,6% дали відповідь «Скоріше згоден».

МОК ще в лютому 2021 р. ухвалив рішення щодо формату виступів спортсменів із Росії на двох найближчих Олімпіадах – Токіо-2020 (відбулась улітку 2021 р.) та Пекін-2022. Це рішення було необхідним у зв'язку з відстороненням російського спорту від великих міжнародних змагань до грудня 2022 р. Через дискваліфікацію Росія на Олімпіадах виступати не могла.

Як мають виглядати спортсмени з Росії на Олімпіадах? Назва: Команда «ОКР» (Олімпійський комітет Росії). Використовувати можна лише аббревіатуру, а не повну назву. Прапор: логотип «ОКР» на білому фоні. Хоча гімн Росії заборонений під час Олімпіади, «ОКР» надіслав у МОК кілька варіантів композицій на заміну гімну. «Ми направили запропоновану комісією спортсменів ОКР композицію «Катюша», очікуємо на рішення», – зазначив президент Олімпійського комітету Росії Станіслав Поздняков.

Форма одягу: замість російського прапора можна використовувати логотип «ОКР», а якщо на формі будуть слова «Росія» чи «російський», потрібно також вказати слова «нейтральний атлет».

Що ще було заборонено Росії у спорті на ці два роки (строк дискваліфікації: 17 грудня 2020 р. –

16 грудня 2022 р.). Під час дискваліфікації російські спортсмени можуть виступати на Олімпіадах і чемпіонатах світу тільки в нейтральному статусі. Без слова «Росія», прапора та гімну. Росія не може приймати та подавати заявки на прийом великих турнірів (чемпіонати світу, Олімпіади) упродовж строку дискваліфікації. Ті турніри, що вже заплановані в Росії, мають бути перенесені (якщо це можливо). Російські чиновники не можуть відвідувати Олімпіади та чемпіонати світу. РУСАДА втратила статус відповідності вимогам – можуть виникати проблеми з допінг-тестуванням спортсменів [17].

Натомість, згідно з позицією України, російські спортсмени не повинні брати участь в Олімпійських іграх у будь-яких статусах, бо вони є носіями рашистської ідеології, використовують будь-які спортивні досягнення для її виправдання. Про це заявив голова Комітету Верховної Ради з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва Олександр Мережко: «Російські спортсмени є носіями рашистської ідеології, і вони використовують будь-які спортивні досягнення для її виправдання, тому жодних російських спортсменів на Олімпіаді не має бути». Він наголосив, що Росія все використовує як зброю, спорт також: «Окрім того, для Росії важливою є мілітаризація спорту – спорт там тісно пов'язаний з армією і пропагандою. Тобто російський спорт є зброєю гібридної війни».

Він також висловив жаль щодо того, що МОК допустив російських спортсменів до участі в Іграх під нейтральним прапором. «З одного боку, добре те, що російська делегація не буде брати участь в Олімпійських іграх, але, з іншого, жаль, що МОК не пішов до логічного кінця в цьому питанні й дозволив російським спортсменам брати участь в Олімпіаді під нейтральним прапором. Гірше те, що МОК не звернув увагу на те, що російські спортсмени у своїх соціальних мережах, інтерв'ю підтримують російську агресію проти України. Їх треба було б виключити з участі в Олімпійських іграх, тому що підтримка агресії – це неспортивна поведінка, вона порушує сам олімпійський дух. На превеликий жаль, МОК цього не зробив» [11].

Слабкі перспективи для російських спортсменів виступати в міжнародних змаганнях під прапором країни, які негативно впливають на можливість Росії стверджувати свій імідж, були оцінені так: 82,4% дали відповідь «Так, згоден», а 17,6% – «Скоріше згоден». Інших відповідей не було. Комітет з питань молоді та спорту Верховної ради України на засіданні 4 березня 2025 р. одностайно підтримав надзвичайно важливий документ – проєкт постанови про звернення Верховної Ради України до глав держав, парламентів та уря-

дів демократичних держав світу, Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародної асоціації Всесвітніх ігор та міжнародних спортивних федерацій щодо недопущення російських та білоруських спортсменів до міжнародних спортивних змагань та посилення санкцій проти спортивних організацій Російської Федерації та Республіки Білорусь (реєстр. № 13056).

Під час розгляду проєкту постанови члени Комітету наголосили, що це не просто політична заява – це боротьба за принципи міжнародного права та захист інтересів українського спорту. Світова спортивна спільнота зараз зіткнулася з небезпечною тенденцією – рішеннями Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародного паралімпійського комітету та низки міжнародних спортивних федерацій, які допускають російських і білоруських спортсменів до змагань під так званим «нейтральним» прапором.

Також народні депутати зазначили, що наслідки такої політики були продемонстровані під час XXXIII Олімпійських та XVII Паралімпійських ігор у Франції, що спричинило обурення українських спортсменів і вболівальників усього світу. Росія системно порушує Олімпійську хартію, включає до свого складу представництва з тимчасово окупованих українських територій. А МОК продовжує чинити тиск на міжнародні федерації для повернення спортсменів держав-агресорок на світову арену.

З огляду на зазначене проєктом постанови пропонується, щоб Верховна Рада України звернулася до глав держав, парламентів і урядів демократичного світу, до МОК, Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародної асоціації Всесвітніх ігор і міжнародних спортивних федерацій із закликом: заборонити участь російських і білоруських спортсменів у всіх міжнародних спортивних змаганнях, зокрема у XII Всесвітніх іграх та XXV Дефлімпійських іграх; посилити санкції проти спортивних організацій Російської Федерації та Республіки Білорусь; зупинити членство спортивних федерацій Росії та Білорусі в міжнародних спортивних організаціях за їхню співучасть у війні проти України та порушення Олімпійської хартії; продовжити підтримку українського спорту як важливого елементу національної безпеки та міжнародної солідарності. «Україна має і буде боротися за справедливість! Спорт не може бути інструментом політичних маніпуляцій і не може бути поза політикою, коли йдеться про країни-агресорки», – наголошують члени Комітету. Комітет ухвалив рішення: рекомендувати Верховній Раді України прийняти проєкт постанови (реєстр. № 13056) за основу й загалом [6].

Звідси доречним є таке запропоноване для оцінювання твердження: «Недопуск кращих російських спортсменів до міжнародних змагань негативно впливає на їхню мотивацію до покращення своїх змагальних результатів». «Так, згоден» відповіли 82,4% опитаних, 14,7% позначили «Скоріше згоден», 2,9% (одна особа) «Важко відповісти».

Очевидно, що спортивні функціонери, тренери та спортсмени відчувають шкоду для російського спорту від неучасті в міжнародному спортивному житті. І, як можуть, шукають можливості потрапляти на міжнародні змагання з різних видів спорту. Так, російські спортсмени, що отримали дозвіл виступати на турнірах з гімнастики в «нейтральному» статусі, відмовилися від бойкоту участі у змаганнях. Про це повідомила Федерація гімнастики Росії. З квітня 2025 р. російських і білоруських спортсменів допустили до міжнародних змагань у художній і спортивній гімнастиці лише в «нейтральному» статусі та за умови непідтримки війни Росії в Україні. Проте до цього Федерація гімнастики Росії вирішила бойкотувати участь у змаганнях на невизначений строк. Російські гімнасти відмовилися від участі в міжнародних турнірах попри наданий «нейтральний» статус. Головний тренер збірної Росії зі стрибків на батуті О. Рижков заявив, що 11 спортсменів заявлено до участі на етапі Кубка світу, який планувалось провести у Португалії. Також підтверджено участь росіян в етапах Кубка світу 2025 р. зі стрибків на батуті в Німеччині, Болгарії та Франції. Окрім цього, росіяни подали попередню заявку для участі спортсменів у «Кубку Претендентів 2025» зі спортивної гімнастики, який пройде в Парижі 13–14 вересня [10].

Останнє твердження цього блоку анкети було таким: «Недопуск кращих російських спортсменів до міжнародних змагань не заохочує дітей та молодь цієї країни до активних занять спортом». Реакція опитаних тренерів на твердження, що недопуск кращих російських спортсменів до міжнародних змагань не заохочує дітей і молодь цієї країни до активних занять спортом, була такою: «Так, згоден» – 70,6% тренерів, «Скоріше згоден» – 17,6%, «Скоріше не згоден» – 5,9%, «Ні, не згоден» – 5,9% опитаних.

Переходимо до заключного блоку тверджень у запропонованій анкеті, який мав назву «Щодо впливу негативної ситуації з неучастю російських спортсменів у міжнародних змаганнях на розвиток спорту в Росії загалом».

Перше запропоноване для оцінювання твердження. На думку, що неучасть російських спортсменів у міжнародних змаганнях зменшує увагу керівництва цієї країни до підтримки розвитку спорту вищих досягнень опитані відреагували

так: «Так, згоден» – 61,7%, «Скоріше згоден» – 11,8%, інші варіанти зібрали 26,5%, що свідчить про втрату уваги керівництва до спорту.

Стосовно висвітлення в засобах масової інформації та інтернеті матеріалів з таких тверджень зазначимо, що нам не вдалось відшукати будь-які відомості щодо них. Тож ми вирішили у відповідях щодо наведених тверджень покладатись на професійний досвід опитаних тренерів.

На твердження про те, що неучасть російських спортсменів у міжнародних змаганнях і економічні негаразди негативно впливають на створення сучасної спортивної бази в регіонах цієї країни, отримані такі результати: «Так, згоден» – 61,8%, «Скоріше згоден» – 20,6%.

Оцінювання опитуваними інших тверджень видається не менш важливим. Першим було запропоновано твердження стосовно того, що неучасть російських спортсменів у міжнародних змаганнях і економічні негаразди негативно впливають на масовість участі дітей та молоді в заняттях спортом. «Так, згоден» – 64,7%, «Скоріше згоден» – 23,5%, «Скоріше не згоден» і «Ні, не згоден» – по 5,9%. З огляду на отримані дані можна вважати, що, на думку опитаних, неучасть російських спортсменів у міжнародних змаганнях і економічні негаразди справді негативно впливають на масовість участі дітей та молоді в заняттях спортом.

Наступне не менш важливе твердження стосувалось припущення, що неучасть російських спортсменів у міжнародних змаганнях зменшує інтерес більшої частини населення до внутрішньоросійських змагань. Як видається, це теж один із наслідків впливу спортивної дипломатії України на стан спорту в Росії. Адже шанувальники спорту, які звикли вболівати за своїх спортсменів під час міжнародних змагань, мають не лише відчувати втрату яскравих видовищ, але й розуміти, що внутрішні російські змагання втрачають спортивне значення. Адже у традиції європейського спорту вищих досягнень принцип рівної участі втрачено на шкоду розвитку спорту в Росії, що спричинено реакцією міжнародної спільноти на широкомасштабну війну проти України. Уболівальники в окремих популярних видах спорту мають розуміти втрату значення внутрішніх змагань, які раніше були спрямовані на визначення кращих і на сподівання щодо їхніх подальших міжнародних перемог.

Отже, погодились з тим, що неучасть російських спортсменів у міжнародних змаганнях зменшує інтерес більшої частини населення до внутрішньоросійських змагань і дали відповідь «Так, згоден» 58,9%, «Скоріше згоден» – 23,4% (разом – 82,3%). Останнє твердження також було пов'язане зі сподіванням, що досвід опитуваних

допоможе зрозуміти – чи може неучасть російських спортсменів у міжнародних змаганнях зменшувати престиж працівників сфери спорту та сприяти відтоку кращих тренерів і спортсменів за кордон. Адже інформації в доступних джерелах знайти не вдалось. Погодились з запропонованим твердженням («Так, згоден») 88,2%, «Скоріше згоден» – 11,8%. Оскільки існує розуміння, що будь-яка професійна діяльність є стабільною і має тенденцію до розвитку за наявності досвідчених фахівців і професіоналів, останні твердження та їх оцінка вказують на об'єктивне зниження спортивного потенціалу Росії. Це, безумовно, негативно позначиться на розвитку спорту в цій країні надалі, що є ще одним виміром і підтвердженням результативності спортивної дипломатії України.

Висновки. Отримані відомості про те, що неучасть спортсменів Росії в міжнародних зма-

ганнях зменшує увагу керівництва цієї країни до підтримки розвитку спорту вищих досягнень свідчить про втрату уваги керманців до спорту. Водночас неучасть спортсменів Росії в міжнародних змаганнях і економічні негаразди негативно впливають на створення сучасної спортивної бази. Встановлено, що неучасть спортсменів Росії в міжнародних змаганнях і економічні негаразди негативно впливають на масовість участі російських дітей і молоді в заняттях спортом, зменшує інтерес більшої частини населення до внутрішньоросійських змагань.

Перспективи подальших досліджень визна-чаються гострою потребою створення концепцій усебічного вивчення втрат для системи спорту в недружніх країнах, отриманих у результаті спортивної дипломатії України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Більченко А.Г., Окладна М.Г., Рижкова Ю.А. Спортивна дипломатія як сучасний засіб вирішення міжнародних проблем. *Право та інновації*. 2021. №4 (36). С. 42–49. DOI: 10.37772/2518-1718-2021-4(36)-6
2. Боголюбова Н.М. Геополітика спорту та основи спортивної дипломатії. Київ, 2018. 282 с.
3. Грідіна І.М., Куц Д.Ф. Спортивна дипломатія України: поразки і перемоги. *Історичні і політологічні дослідження*. 2013. № 4 (54). С. 332–341.
4. Ділмуродов С.Т., Мирсоатова Ш.Ф. Роль спортивної дипломатії у системі міжнародних відносин. *Шарк мамлакатларидаги халқаро муносабатларнинг замонавий трансформацияси. Ўзбекистон Олий ва урта махсус таълим вазирлиги микиёсидаги илмий-амалий конференция материаллари туплами*. Ташкент : ТошДШУ, 2021. С. 325–328.
5. Замаскіна А.М. Феномен спортивної дипломатії та її вплив на міжнародне право та відносини між державами. 2021. URL: <https://lnk.ua/MNjpKxXeE>
6. Комітет з питань молоді і спорту підтримав проєкт звернення Верховної Ради України щодо недопущення російських та білоруських спортсменів до міжнародних змагань. 2021. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/259401.html
7. Корабльова Я.С. Дипломатія в олімпійському русі : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» за програмою «Олімпійський спорт і освіта». Київ, 2023. 67 с.
8. Нейтральний прапор – не покарання. Українські олімпійці звернулися до МОК із закликом не допускати росіян до Олімпіади. 2022. URL: <https://lnk.ua/2V5aAqlVM>
9. Різник П.С. Спортивна дипломатія в контексті міжкультурного діалогу зовнішньої політики держави : диплом бакалавра : 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Кривий Ріг, 2025. 80 с.
10. Російські гімнасти відмовилися від бойкоту міжнародних змагань. 2023. URL: <https://lnk.ua/YN3aAlAeJ>
11. Російські спортсмени не повинні брати участь в Олімпійських іграх у будь-яких статусах, бо вони є носіями рашистської ідеології і використовують будь-які спортивні досягнення для її виправдання. 2022. URL: <https://lnk.ua/jVWPr22Nk>
12. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки від 24 березня 2021 р. URL: surl.li/nageru
13. Тарнопольський А.А. Спортивна дипломатія як ефективний інструмент м'якої сили (на прикладі кіберспорту) : дипломна робота магістра : Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Хмельницький, 2023. 110 с.
14. Україна вимагає недопуску «нейтральних» росіян до чемпіонату світу з веслувального слалому. URL: <https://noc-ukr.org/news/26445/>
15. Українські федерації з олімпійських видів спорту підписали спільне звернення до МОК щодо можливого допуску спортсменів РФ та РБ до міжнародних змагань. URL: <https://lnk.ua/xVm8rmjev>

16. Філіппова Ю.В. Спортивна дипломатія: сутнісне значення, виклики і перспективи для України. *Політикус* : науковий журнал. 2020. Вип. 3. С. 153–158. DOI: 10.24195/2414-9616.2020-3.23
17. Як виступатимуть спортсмени з «Росії» на Олімпійських іграх: правила щодо назви, прапора та гімну. URL: <https://lnk.ua/QV0kzQ9eg>
18. Нікітюнок А., Гвоздь В. No Neutral Ground: чому «нейтральні» спортсмени з Росії та Білорусі не такі вже й «нейтральні». 2025. URL: surl.li/wuvvtl
19. Gomichon M. Joseph Nye on Soft Power. *E-International Relations*. URL: <https://www.e-ir.info/2013/03/08/joseph-nye-on-soft-power>

REFERENCES

1. Bilchenko, A.H., Okladna, M.H., & Ryzhkova, Yu.A. (2021). Sportywna dyplomatiia yak suchasnyi zasib vyrishennia mizhnarodnykh problem. *Pravo ta innovatsii*. № 4 (36). P. 42–49. DOI: 10.37772/2518-1718-2021-4(36)-6 [in Ukrainian].
2. Boholiubova, N.M. (2018). Heopolityka sportu ta osnovy sportyvnoi dyplomatii. Kyiv. 282 s. [in Ukrainian].
3. Hridina, I., & Kuts, D. (2013). Sportywna dyplomatiia Ukrainy: porazky i peremohy. *Istorychni i politolohichni doslidzhennia*. № 4 (54). S. 332–341 [in Ukrainian].
4. Dilmurodov, S.T., & Myrsoatova, Sh.F. (2021). Rol sportyvnoi dyplomatii u systemi mizhnarodnykh vidnosyn. *Shark mamlakatlaridahy khalkaro munosabatlarnynh zamonavyi transformatsiyasy. Uzbekyston Olyi va urta makhsus taʼlym vazirlyhy mykyʼsydahy ylmyi-amalyi konferentsiya materyallary tuplami*. T.: ToshDShU. S. 325–328 [in Ukrainian].
5. Zamaskina, A.M. (2021). Fenomen sportyvnoi dyplomatii ta yii vplyv na mizhnarodne pravo ta vidnosyny mizh derzhavamy. URL: <https://lnk.ua/MNjpKxXeE> [in Ukrainian].
6. Komitet z pytan molodi i sportu pidtrymav proekt Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy shchodo nedopuschennia rosiiskykh ta biloruskykh sportsmeniv do mizhnarodnykh zman. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/259401.html [in Ukrainian].
7. Korablova, Ya.S. (2023). Dyplomatiia v olimpiiskomu rusi: kval. robota na zdobuttia osvithnoho stupenia mahistra za spetsialnistiu 017 “Fizychna kultura i sport” za prohramoiu “Olimpiiskyi sport i osvita”. Kyiv, 67 s. [in Ukrainian].
8. Neitralnyi prapor – ne pokarannia. (2022). Ukrainski olimpiitsi zvernulysia do MOK iz zaklykom ne dopuskaty rosiian do Olimpiady. URL: <https://lnk.ua/2V5aAqIVM> [in Ukrainian].
9. Riznyk, P.S. (2025). Sportywna dyplomatiia v konteksti mizhkulturnoho dialohu zovnishnoi polityky derzhavy: dyplom bakalavra: 291 Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii. Kryvyi Rih, 80 [in Ukrainian].
10. Rosiiski himnasty vidmovylysia vid boikotu mizhnarodnykh zman. (2023). URL: <https://lnk.ua/YN3aA-lAeJ> [in Ukrainian].
11. Rosiiski sportsmeny ne povynni braty uchast v Olimpiiskykh ihrakh u bud-yakykh statusakh, bo vony ye nosiiamy rashystskoi ideolohii i vykorystovuiut bud-yaki sportyvni dosiahnennia dlia yii vypravdannia. (2022). URL: <https://lnk.ua/jVWPr22Nk> [in Ukrainian].
12. Stratehiia publichnoi dyplomatii Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy na 2021–2025 roky vid 24 bereznia 2021. URL: surl.li/nagepy [in Ukrainian].
13. Tarnopolskyi, A.A. (2023). Sportywna dyplomatiia yak efektyvnyi instrument miakoi syly (na prykladi kibersportu): dyplomna robota mahistra: Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii. Khmelnytskyi, 110 [in Ukrainian].
14. Ukraina vymahaie ne dopusku “neitralnykh” rosiian do chempionatu svitu z vesluvalnoho slalomu. URL: <https://noc-ukr.org/news/26445/> [in Ukrainian].
15. Ukrainski federatsii z olimpiiskykh vydiv sportu pidpysaly spilne Zvernennia do MOK shchodo mozhyvoho dopusku sportsmeniv RF ta RB do mizhnarodnykh zman. URL: <https://lnk.ua/xVm8rmjev> [in Ukrainian].
16. Filippova, Yu.V. (2020). Sportywna dyplomatiia: sutnisne znachennia, vyklyky i perspektyvy dlia Ukrainy. *Naukovyi zhurnal “POLITYKUS”*. Vyp. 3. 153–158. DOI: 10.24195/2414-9616.2020-3.23 [in Ukrainian].
17. Yak vystupatyut sportsmeny z “Rosii” na Olimpiiskykh ihrakh: pravyla shchodo nazvy, praporu ta himnu. URL: <https://lnk.ua/QV0kzQ9eg> [in Ukrainian].

18. Nikityunok, A., & Gvozd, V. (2025). No Neutral Ground: chomu “neitralni” sportsmeny z Rosii ta Bilorusi ne taki vzhe y “neitralni”. URL: surl.li/wuvttl [English].
19. Gomichon, M. (2013). Joseph Nye on Soft Power. E-International Relations. URL: <https://www.e-ir.info/2013/03/08/joseph-nye-on-soft-power> [English].

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.10.2025
Дата публікації: 28.11.2025